№ 38 (234) Ausgabe A.

HOMAN

Cena s pieresyłkaj i dastaŭkaj da chaty.
na 1 hod—4 m. 80 fen. na ½ hodu—2 m. 40 fen., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies.—40 f.

Biełaruskaja Wilenskaja časopiś
wychodzić dwa razy u tydzień: u aŭtorki i piatnicy.
Adres redakcii: Wilnia, Wilenskaja 33.
Adres administracii i ekspedycii: M. Stefanskaja 23.

CENA ABWIESTAK.
na 4-aj staranie za radok drobnymi literam — 25 fen.; drobnyje abwiestki pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci — 60 fen. za liniejku drobn. drukam.

№ 38 (234) Hod III. Wilnia. 10 maja 1918 h. Cena 5 fen. (3 kap.)

Telegramy.

9 maja.

Zachodni teatr.

Miž Iperni Bajel żywaja artyleryjskaja bitwa. Miejscowyje ataki na paŭdnia ad woziera Dikebuš byli dla nas udačny. Na šyryni dwoch klm. my ŭziali mocnyje niepryjacielskije pazycii. My ŭziali 675 pałonnych i zrobili niepryjacielu krywawyje straty. Pry Alber anhlickije nastupleńni. My ŭziali tam pałonnych. Na paŭnoč ad ručča Lus i na ŭschodzim bierazi Awr krapčejšaja ahnlawaja bitwa. Na roznych miastcoch frontu ŭdačnyje raźwiedki.

Za apošnije try dni niepryjaciel utraciŭ 37 samalotaŭ.

Uschod.

Na paŭnočnym bierazi Azoŭskaha mora my dajšli da ŭtoku Donu i zaniali Rostoŭ. Pierehawory ab hranicy z Rasiejej pačnucca ŭ bliżejšyje dni.

BERLIN. Pry pachowie zabitych u časie bitwaŭ na wulicach u Helsinhforsie niamieckich sałdatoŭ člen finlandzkaha ŭradu Tałas skazaŭ mowu: «Niamieckije heroi pali za wolu Finlandyi, jany krywawyje świedki našaje niezaležnaści ich kroŭ daść rastki ščaścia dla budučych pakaleńniaŭ finlandzkaha narodu».

HELSINGFORS. Finlandzkaja hazeta „Hufwudsdagblat“ wychodzić ciapier apräča šwedzkaj, jašče ŭ niamieckaj mowie. Apräča hetaha, wychodzić asobnaja hazeta paniamiecku.

ROTTERDAM. Pałažeńnie anhlickaha ŭradu krytyčnaje s pryčyny zajawy jaho, što pry naznačeńni niżniej pałataj śledstwiennaj kamisii jano zaraz że pojdzie ŭ adstaŭku. Piśmo hienerała Murys'a skirawano prociŭ Lojd-Džordža i winawacić jaho ŭ nieprawilnym pakazańni faktaŭ ŭ niżniej pałacie ab pałażeńni anhlickaj armii. Sproba pierałažyć adkaz za apošnije nieŭdačy z uradu na wajennuju kamandu pryznajecca niačesnaj.

BERLIN. Kamisija Rejstagu dastała ad klerykalnaj partyi predłażeńnie nie zhadzicca na harełačny monopol.

BERLIN. Kamisija Rejstagu ŭ sprawie ab żmieni konstytucii pryniała parahraf 1 j prajektu, pa katoramu lićba deputataŭ Rejchstagu pawialičywajecca s 397 da 441, pry hetym adzin deputat wybirajecca ŭ okruzie majučym nie bolej, jak 300 tysiač życharaŭ.

BERLIN *Uradowa* (W.T.B.). Naš padwodny krejser wiarnuŭšy sia z błakadnaj zony nawakoł Zonskich astrawoŭ, zatapiŭ tam 9 cennych parachodaŭ, 7 paruśnikaŭ i adzin italjanski ŭspamožny krejser „Sterrop“ razam na 48,247. My zdabyli na ich dźwie harmaty. Razam s karablami zatopleno 600,000 zbožža, 500,000 p. muki, 300,000 p. ryžu, 380,000 p. kupy, 680,000 p. nafty, a taksama bawoŭny, soli, skur i inšych darahich materjałaŭ.

BUKAREŠT. Rumynskije hazety wykazywajuć zdawoleńnie s pryčyny miru. Ciapier hłaŭnaja zadača, pabudawać budučynn kraju na lepšym fundamencie čymsia heta było raniej.

WAŠYNGTON. (Reŭter). Miž Amerykaj i Norwehijej zroblena ahulnaja handlowaja umowa.

LONDON (W.T.B.). Z Wašyngtonu nakazywajuć: u mai miesacy budzie nabor u 305,000 čeł. i apräča taho 6,207 wajennych ramieśnikaŭ.

Wyšejšy administracyjny sud u Złučenych Statach zahadaŭ, što ŭ hetu wajnu sałdaty mohuć być pasłany ŭwa ŭsie časci świetu dla wajennych patreb.

Niezaležnaja Biełaruś.

+ „Беларускі Шлях“ u № 30 piše:

„Jak my pisali ŭžo Kijeŭskije biełarusy wydajuć hazetu „Беларускае Слова“. Ciapier my atrymali 3 num. hetaj hazety (ad 1, 8 i 15 krasawika) i z ich padamo tutaka niekalki wiestak ab Kijeŭskim biełaruskim žyćci.

U Kijeŭ pryježdžała delehacyja ad Mozyrskaha pawietu, jaki na mocy p. 2 mirnaj umowy dałučeny da Ukrainy i ciapier uchodzić u Wałynskuju hub. Delehacyja dawiedałasia staršyni Rady narodnych Ministraŭ ukr. resp., katoramu padała zajawu, što u Mozyrskim pawieci žywuć **tolki biełarusy**. P. Hałubowič z hetym zhadziŭsia i skazaŭ, što pawiet maje być dałučany na asnowie samaaznačeńnia žycharaŭ.

Niekatory čas u Kijewi haściŭ kamisar adeskaj biełaruskaj wajennaj arhanizacii p. Balicki, metaj jakoha byli pierehawory s Kijewam ab ustanaŭleńni jadynaj biełaruskaj arhanizacyi na terytoryi Ukrainy. 7 krasawika p. Balicki ŭ aŭdytoryii unwersytetu rabiŭ pawiedamleńnia ab adeskich arhanizacyjach. Kančajučy pawiedamleńnie p. Balicki skazaŭ: „Braty biełarusy! Prynošu wam prywitańnie ad biełarusaŭ, što žywuć u Adesi i jaje wakolicach. Karystajučy z byćcia tutaka predstaŭnikaŭ biełaruskaha ŭradu witaju ŭ ich asobach uwieś narod biełaruski, ab katorym my wiernyje syny Biełarusi žadna łowim kožnaje słowa jakoje prypadkam zalacić da nas... Radasna spatkali my wiestku ab Biełaruskim uradzie, paśla smutnaj wieści ab razhonie Usiebiełaruskaha zjezdu... Chto-b nbačyŭ hetyje radasnyje twary, pačuŭ kryki jakije byli pry pawiedamleńni adnym adnaho ab hetym, toj by zrazumieŭ, što žywie Biełaruś i nikoli nie zahinie. My biełarusy wialikije patryoty i lubim swaju rodnuju, zmučanuju i žlituju krywioj Biełaruś... Usimi siłami my pawinny padtrymoŭwać naš časowy ŭrad, katory, budziem spadziawacca, za našaj pomaččü nie daduścić padziełu Biełarusi. Nichaj žywie Wolnaja Biełaruś! Nichaj žywie biełaruski Ustanoŭčy Sejm!“.

Nowazałožanaja wialikaja arhanizacyja ŭ Kijewi atkryła addzieł dla pomačy ŭciekačom i rehistracyjnaje biuro dla ŭsich biełarusaŭ, jakije žywuć u Kijewi. 29 sakawika člen arhanizacii N. Razumoŭski čytaŭ lekcyju «ab sučasnym i budučym stanowišču Biełarusi».

U kwatery biełaruskaj wajskowaj arhanizacyi atčynilisia kursy biełarusaznaŭstwa. Lekcyi čytajuć pr. pr. M. B. Doŭnar Zapolski i B. Z. Zawitkiewič.

U chutkim časie pačnie wychodzić štomiesiačnaja časopiś «Беларуская Мысль» wydaŭnictwa biełarusk. kooperatywaŭ na Ukrainie. Hatujecca da wydańnia pierekład na biełaruskuju mowu knihi A. B. Piešechonowa. «Ab nacyjanalizacyi ziamli».

Patrebnaść arhanizacyi ŭ Biełarusaŭ na Ukrainie raście. Adusiul iduć prośby, pawiedamić ab arhanizacyi, wysłać hazet.

Wilnia, 10 maja 1918 h.

Dzieržaŭnaja ŭłaść može ličycca silnaj, dužoj tolki tady, kali jana apirajecca na šyrokich narodnych massach, kali ŭ patrebi za jaje može paŭstać uwieś narod. Ułaść, katoraja nie maje karanioŭ u narodzi, ad pieršaha ŭdaru može rassypacca, nie pakidajučy pa sabie nijakaha śledu.

Jarki prykład hetaha dała Rasieja. Panawańnie rasiejskich caroŭ apirałosia na ciamnocie narodnych mass, katorym praz sotni hudoŭ ubiwałisia ŭ haławu dumki, bytcym car — heta «ziamny boh». Ale śledam za wyzwaleńniem sielan ad panščyny, śledam za pieršymi pramieńniami praświety, dajšoŭšymi ŭ ciomnuju rasiejskuju wiosku, u narodzi rasiejskim pačynaje wyjaŭlacca krytyčnaje adnošeńnie da tej ułaści, jakaja ŭmieje wyciskać z narodu ŭsie soki, dy ničoha jamu za heta nie daje. Nieŭdačnaja wajna z Japonijej była pieršym udaram dla caryzmu i wyzwała rewalucju 1905 hodu. Adnak, samadzieržaŭny ŭrad zatušyŭ tady narodny ruch da woli ŭ mory krywi i udzieržaŭ swaju ŭłaść. Zatoje ciapierašniaja wajna dawiaršyła toje, čaho nie ŭdałosia zrabić u 1905 hadu, i caryzm, utraciŭšy paddzieržku narodnych mass, ščez.

Niešta padobnaje stałosia z uradam Kierenskaha. Narod, skidajučy cara, wieryŭ, što rewalucija dašć jamu wolu i mir. Ale Kierenskij nia tolki nie daŭ mira, a dalej wioŭ krywawyje dzieła i dawioŭ Rasieju da nowych nieŭdač na paloch bitw, zmarnawaŭšy sotni tysiač ludziej. I kali Kierenskaha skinuli bolšewiki, apawieščajučy mir, narod, nie zadumywajučysia, pajšoŭ za imi. A jak toj že narod zrazumieje, što bolšewickaja palityka dawieła Rasieju da poŭnaj ruiny i hoładu, dyk i bolšewicki ŭrad budzie prymušen ustupić swaju ułaść druhomu.

Adnak, kab narodnyje massy papraŭdzi stanawili aporu ŭłaści, treba, kab jany byli *orhanizowany*. Heta pawinny pałažyć u asnowu swajej pracy budaŭničyje Biełaruskaj dzieržawy.

Biełaruski ŭrad užo pajšoŭ pa hetaj darozi. My ŭžo dzialilisia z našymi čytačami wiestkami ab tym, što ŭłašć biełaruskaha narodu ŭ Mienščynie, Mahileŭščynie, nowaokupowanaj časci Wilenščyny i t. d. pryznali ŭžo miestowyje i ziemskije samaupraŭleńni (cha-

cia apošnije i nie zusim hodziacca s palityčnymi metami ŭradu), pryznali miejscowyje biełaruskije rady, jak mahiloŭskaja, babrujskaja dy mnoha inšych. Treba dumać, što hetkije rady buduć ładzicca ŭsiudy — pa ŭsich miestoch, pawietach i wałaścioch Biełarusi, dy hetak utworycca strojnaja orhanizacija biełaruskaha narodu, katoraja dašć patrebnuju paddzieržku, dašć siłu swajmu narodu.

Warunki žyćcia Biełarusi z hetaha boku biareściejskaj hraničnaj linii dahetul nie dali mahčymaści biełarusam orhanizawacca na takich že asnowach. Adnak, i tut naładžena centralnaja nacyonalnaja ustanowa ŭ sercy kraju, Wilni: Biełaruskaja Rada, katoraj Biełaruskaja Konferencija 25-27.I.1918 daručyła kiraŭnictwa nacyonalnym žyćciom. Hety centr i wiadzie biełaruskuju palityčnuju rabotu, majučy tujuž metu, jak i biełaruski ŭrad u Miensku: złučeńnie ŭ wadno ŭsich Biełaruskich ziamiel i zdabyćcie niezaležnaha dziaržaŭnaha bytu. Kab že hetaha dajści, ŭsie świadomyje biełarusy pa našych miestoch, wioskach i miastečkach, nie źwiazanyje jašče z Radaj, pawinny kožyn u swaim kucie rabić biełaruskuju rabotu, budziačy i pahłyblajučy nacyonalnuju rabotu ŭ našym narodzi i pryhataŭlajučy jaho da čynnaha ŭčaścia u budawańni swajej dziaržawy, da jakoha — my ŭ heta ćwiorda wierym — jon budzie pryzwan užo ŭ niedalokaj budučyni. Tolki hetak nie zmarnujem my času ŭ momant, kali pa ŭsiej Biełaruskaj ziamli zapanuje *swaja* ułaść, budziem hatowy paddzieržać i ŭzmacawać jaje.

Z nawuk wajny.

Wajna pastawiła biełarusaŭ twar proci twaru z narodami Zachodu. I na paloch bitw, i ŭ haspadarskim žyćci, i ŭ administracyjnaj mašynie my bačyli pierewahu nad nami niamieckaha narodu, jakaja wypływaje s praświety i orhanizowannaści našych zachodnich susiedziaŭ. A tyje z žycharaŭ našaj ziamli, jakije papadali ŭ Niamieččynu ci to jak wajenna-pałonnyje, ci jak rabotniki, ci nawat areštanty, sustrečalisia tamaka i s predstaŭnikami francuskaha, anhlickaha, belhijskaha i inšych narodaŭ, katoryje wajujuć z Niamieččynaj. I tut mieli mahčymaść pryraŭnawać swajo žyćcio da ichnaha.

Woś, što apawiedaje nam adna asoba, prabyŭšaja blizka 2 hady ŭ adnej s kataržnych turem u Niamieččynie.

Z našaha kraju było tamaka kala 800 areštantaŭ. U tym liku hramatnych usiaho... dźwie! A ŭsie areštanty francuski, belhijski i inšyje — ŭsie byli hramatny. Našy ničoha nia ŭmieli: nijakich rabot ni remiesła. Tyje ž za dziŭlali našych swaim umieńniem šyć, wyšywać, haftawać i t. p. Kali našy atrymliwali pasyłki ad swaich (badaj wykłučna ad swaich mužykoŭ z Rasiei), dyk zjedali ŭsio sami da apošniaj kroški. Kali ž pasyłki prychodzili francuskam, belhijkam abo inšym, tyje achwotna dzialilisia s tawaryškami, asabliwa zwiertajučy ŭwahu na chworych, i, naahuł žyli družna, adna adnu paddzieržywajučy. Ab padobnaj solidarnaści ŭ nas zusim nie čuwać, i ba dai nima takoha druhoha kraju, dzie by ludzi z wialikšaj achwotaj škodzili swaim bližnim, jak u nas...

Praświeta i orhanizowanaść dy hramadzkaja solidarnaść — woś, čaho nam najbolš niechapaje. I, uhledajučys'a na toje, jak naładženo ŭsio haspadarskaje žyćcio ŭ Niamieččynie, jak tam žywie wioska, jak i čaho wučyć škoła, — biełarusy pawinny znajści tut dla siabie nawuku, jak i na jakich fundamentach pawinny jany budawać swajo nowaje žyćcio na wolnaj ziamli Biełaruskaj.

H. B.

Minuuščyna.

Byŭ kališ słaŭny čas, kali zwon wiečawy
Zyčny poklič swoj słaŭ za zamčyšča rawy,
Słaŭ ad kniažskich charom da ubohich chacin
Dy na wieče sklikaŭ starod hroznych chwilin.

I išoŭ wolny lud. I ždaŭ Połack haściej, —
Kniaź ždaŭ hnieŭ, ci chwału. Dudar hraŭ wiesialej.
Nie huli wichry, hrom; nie šumieŭ zialon bor:
To sudziło sudy i dawało prastor
Wolnym dumkam swaim wieče wolnych synoŭ
Krywičanskaj ziamli, wieče ščasnych hadoŭ.

„Kniazia-ziydnia prahnać! Miž družyny jość muž
„Słaŭny dobraj dušoj, i na mudraść jon duž.
„Haspadaryć jamu! Kniazam wybrać jaho!“
Taki skaz kraj pačuŭ, pačuŭ z wieča taho.

Połack znaŭ, što rabiŭ. Bo, kali Žmudź z lasoŭ
Zapałoniła kraj, što byŭ zhinuć hatoŭ, —
Woś, tady nie miačom Połack kraj ratawaŭ:
Bleskam mudrych wačej Wilniu jon pakanaŭ,
S ciomnych, dzikich lasoŭ wywieŭ worahaŭ jon,
Ŭ ruki świetač im daŭ, daŭ im prawy zakon.

L. Rodziewič („B.B.“)

U Wilni i wakolicach.

× **Biełaruski teatr.** Sioletni sezon Biełaruskaha teatru ŭ Wilni, pieračyć łacinskaj prykazcy ab tym, što Muzy maŭčać pry zwonie aružža. Jon adznačywaŭsia wialikim čysłom premjer. My pieršy raz bačyli ažno 3 pjesy: „Kališ“, dramatyčny abrazok u 2 aktach, „Butrym Niamira“, uscenizawanaja lehenda ŭ 2 aktach s prolohami, i «Mańka», pjesa z mieščanskaha bytu ŭ 4 aktach. Aŭtor usich pamienionych pjes — kiraŭnik Dramatyčnaj Družyny, p. F. Olechnowič. Hože adznačyć, što nidaŭna wyjšła z druku jašče adna pjesa hetaha-ž autora — «Bazylišk», kazka ŭ 3 aktach, temaj dla katoraj pasłužyła wiadomaja wilenskaja lehenda ab strachaŭci — Bazylišku, žyŭšym niekali ŭ łochach pad Bakštaj i swaim pahladam ubiwaŭšym ludziej. Pjesa heta jašče nie była ihrana dzieła taho, što ŭ joj jość nadta šmat asob, a ličba členaŭ Dramatyčnaj Družyny po mała, kab razabrać usie roli.

Spektakli ładzilisia tolki na sceni Biełaruskaha klubu. Z nowych pjes byli ihrany pamienionyje ŭžo (po 3 razy kožnaja). Sa starych pjes byli pastaŭleny: «Na wioscy» F. Olechnowiča (3 razy), «Dzied i Baba» (2 razy), «Michałka» (2 razy), «Mladźwiedź» Čechowa — z rasiejskaha (2 razy), «U kupalskuju noč» (1 raz) i in.

U samym składzie Dramatyčnaj Družyny byli pieramieny: niekatorych asob, katoryje ihrali ŭ letašnim sezonie, ŭ sioletnim — my ŭžo na biełaruskaj sceni nie bačyli; za toje Družyna papoŭniłasia nowymi členami, miž katorymi možna było zaŭważyć asoby s talentami.

Za ich achwotnuju biezinteresoŭnuju pracu dla budowy fundamentaŭ rodnaha teatru wyražajem na hetym miejscy ad imi teatralnaj publiki słowy padziaki.

× **Biełaruski Kamitet** budzie wydawać ryž dla chworych, biednych i dziaciej u piatnicu, 10 maja, ŭ pamiaščeńni Biełaruskaj Narodnaj Straŭni № 31 (Św.-Jurski praspekt 22) ad 11 da 1/21 hadz. Treba s saboj kaniečna prynosić pastajannyje karty na chleb.

× **Darmowych abiedaŭ** za miesiac krasawik Biełaruski Kamitet wydaŭ 2462. U tym liku praz Biełaruskuju Narodnuju Straŭniu — 1680, bonami da inšych strawień — 782,

Na Wialikdzień wučniam biełaruskich škoł u Wilni i naahuł biednym dzieciam Kamitet razdaŭ darma 200 niamieckich funtaŭ pšonnaj muki, 150 — harochawaj i 150 — bulbianaj.

× **Pažary.** 5 maja ranicaj kala hadz. 7-aj ŭ d. Sakałowa (Moniuški № 14) byŭ pažar: ad piečy zaharełasia ściena i stoł u kwatery Turły. Centralny pažarnicki addzieł praz hadzinu ahoń zahasiŭ.

6 maja a 2 hadz. ŭ načy na Nowym Mieści (wul. Rozbrat № 11) dzierewiannym domie Miakinkowa pačaŭsia ad niewiadomaj pryčyny pažar. Ahoń chutka abniaŭ i susiedni dzierewiany domok hetahaž Miakinkowa, a paśla pierakinuŭsia na susiedni murawany dom Sadzewiča. Pieršyje 2 damy zusim zhareli, treciaha — zhareła tolki strecha i hara. Pracawali na pažary hłaŭny, Nawahrudžki i Snipišski addzieły pažarnickaj staroży. Pažar zahasili a hadz. pał. 7-aj naranicy.

× **U adresnym stale.** Stadthauptmann apawieščaje, što tutejšy adresny stoł wydaje adresy žycharaŭ za 50 fen.

× **Najwyšejšyje ceny.** Stadthauptmann apawieščaje, što na ciapier najwyšejšyje ceny ustanoŭleny:

za kwartu małaka nieskidanaha — 50 f.
za kwartu skidanaha . . . . — 20 f.
za rasiejskij funt soli . . . . — 29 f.
za 100 tabletak sacharyny . . — 65 f.
„ 500 „ „ 2 m. 75 f.

Ab trusoch.

Napisaŭ W. Hrynieŭski.

Trus (*Lepus cuniculus*), abo, jak časam nazywajuć, jaho **piesak**, wiadomy ŭsiudy. Samo nazwańnie jaho adznačywaje jaho trušliwaść. Hety niewialički źwiarok naležyć da sasunoŭ, bo dziacie swaich wykormliwaje małakom. Žwiery, padobnyje da trusa, tworać adnu hrupu hryzynoŭ (*Rodentia*). Trus naležyć da siamji zajcoŭ (*Leporidae*). Baćkaŭščyna jaho — Hišpanija, adkul jon razwioŭsia blizka pa ŭsiej ziamli.

Jość trusy dzikije i chatnije.

Dziki trus na pahlad padobny da zajca, tolki jon bolej strojny i mieńšy. Haława, wušy i zadnije nohi karaciejšyje, čymsia ŭ zajca. Ważyć nia bolej, jak 1 1/2 kgm. Daŭžynia cieła 40,5 ctm., s katorych na chwost prypadaje 6,5 ctm. Usio cieła pakryta šerściu. Šerść maje kolar šery, katory zwierchu pierachodzić u kolar žoŭta-bury, spieradu ŭ čyrwona-žoŭty, a pa bakoch-u świetła-iržawy. Chwost adnastajny — zwierchu čorny, znizu biely. Dziki trus sam dabywaje sabie korm. Wybiraje miejscowaści harystyje, abo piaščanyje z drobnymi kustami, dzie mohby schawacca. Žywie ŭ norach. Nory ryje hłybokije, kožnaja nara maje šmat chodaŭ, i kožny chod z niekalkimi wychadami.

Trus **chatni** wialikšy za dzikaha. Kolar šerści može być biely, žoŭty, ciomna-bury, čorny i inš. z roznymi adcienkami. Chatni trus wielmi płodny: adna para može dać u hod 80 štuk. Adnak, da hadoŭli najlepiej brać trusoŭ **zawodnych**, katorych jak miasa, tak i skurka cenicca bolej čymsia trusoŭ chatnich.

Złučajučy trusoŭ roznych ludzi patrapili praz niekalki dziesiatkoŭ let wywiaści šmat ras. Usie rasy možna padzialić na 3 hrupy.

Hrupa pieršaja: trus biely polski, trus rasiejski, abo himałajski i trus srabrysty. (siamski).

Druhaja hrupa: trus wienski.

Hrupa trejciaja, da katoraj naležać rasy ahromnaj wialičyni, jak napr.: trus patagonski, trus flandryjski i trus baran anhlicki.

Na hniazdo samki wybirajuć ciomnyje kuty, a prad samym wywadam dziaciej wyskubywajuć swaju šerść, katoraj wyścilajuć hniazdo.

Trusy dzikije, chatnije i zawodnyje rodziacca ślapyje.

Rasy trusoŭ.

Trus polski najmieńšy: ważyć tolki 3 klgr. Haława kruhłaja, wušy, šyja, chwost-karotkije, nos hruby. Šerść śnieżna-biełaha kolaru biez krupinak, wočy świetła-rožawyje. Miasa wielmi smačnaje. Samku, majučuju 7 miesiacaŭ, užo možna złučać. Za adzin raz samka prywodzić 8 dziaciej. Pieršyje 9 dzion małyje bywajuć ślapymi; u hety čas im treba pramywać wočy ciopłaj wadoj. Trusy hetaj rasy wymahajuć dobraha dahladu i wielmi čystaha utrymywańnia. U jadzie niepierabarliwyje.

Trus rasiejski.

Trus rasiejski adznačajecca pieknaj formaj haławy i cieła. Šerść srabrysta-biełaja. Haława wuzkaja, wušy stajačyje, wočy čyrwona-bliskučyje; nohi, wierch chwasta i wušy čornaha kolaru. Trusy hetaj rasy treba baranić prad sonečnymi pramieńniami, ad katorych piekny srabrysta-biely kolar robicca žoŭtym, a čorny — rudym. Rasa heta nie baicca chaładoŭ, adznačajecca płodnaściu, samki np. prynosiać 5 razoŭ u hod pa 5—10 štuk. Waha ŭzrosłaha trusa ad 2 1/2 da 3 klgm.

Trus srabrysty.

Trus srabrysty rodam z Azii, z Siamu. Haława šyrokaja, wušy niewialikije, šyja karotkaja, wočy ciomna-bliskučyje, chwost doŭhi, zadziorty ŭwierch, pieradnije nohi karotkije. Šerść hustaja, miakkaja, wielmi pieknaja — kolaru staroha srebra. Da hadoŭli treba brać trusoŭ z wyraznymi adznakami swajej rasy, pry hetym samiec kab byŭ niepadobny da samki. Tak, kali samiec świetłaha koloru, to samka pawinna mieć ciomny kolar. Kali samiec z wialikaj haławoj, to samka kab była z małoj. Kolar šerści siaredni: nie jasna i nia ciomna srabrysty ličycca samym darahim. Biełyje kipci ŭ trusoŭ hetaj rasy stanowiać wialikuju hańbu, i na heta pry kupli treba zwaročywać uwahu. Samka rodzić 6 razoŭ u hod pa 5—6 štuk. Waha cieła dachodzić da 3 klgm. Rasa hetaja mieniej za druhich padlehaje chwarobam.

Trus wienski.

Hetaha trusa možna zaličyć da ras wialikich. Ważyć jon da 6 kgm. Kolar šerści adnastajny — šera-niabiesny. Wočy i kipci taho ž samaha kolaru. Haława kruhłaja, wialikaja; wušy stajačyje,

trubka sacharyny krystaličnaj 1 m. 60 f.
„ „ . 100 gram.—30 m.
skrynka sierčykaŭ . . . . . . —10 f.

× **Pradaža flansaŭ.** Stadthaŭptmann apawieščaje, što miestowaja oranžeryje pradaje flansy pa canie za 100 štuk:

kapusta ŭsich sartoŭ . . . . —2 m.
kalafijory . . . . —4 „
bručka . . . . —1 „
buraki . . . . —1 „
sałata . . . . --1 „
pory . . . . —3 „
pamidory za kožyn pa . . . —30 fen.

× **Temperatura.** Najwyšejšaja i najniżejšaja temperatura za apošnije dni była (pawodłuh Celsja):

	najwyš.	najniž.
6—7	+ 13,0°	+ 1,0°
7—8	+ 17.0°	— 2.7°
8—9	+ 18,0°	+ 0,5°

Uwaha. U tym numery była zroblena abmyłka: najnižejšaja temperatura s 5 na 6 była nie 5,5° ciepła, a 5,5° marozu.

Z USIAHO KRAJU

BERLIN (W.T.B.). 7 maju. Wicekancler Pajer zrabiŭ hłaŭnaj kamisii Rejchstagu hetkuju zajawu: «U Litwie my pawinny dabiwacca tych že met, što i ŭ inšych krajoch; litwiny pawinny stwaryć sabie swajo ŭpraŭleńnie i swoj urad, my možym im u hetym pamahčy, ale pad warunkam, što heta samabytnaść budzie ŭ miežach umoŭ, što ŭžo zrobleny, abo katoryje buduć zrobleny z Niamieččynaj. Orhanizacija ŭpraŭleńnia hetaha kraju može pry ciapierašnich warunkach być tolki z zhody niamieckaha cywilnaha i wajennaha ŭpraŭleńnia. My pawinny znajści ludziej zdolnych na hetu ciažkuju pracu i henyje ludzi pawinny być prytarnawany da orhanizacii Niamieččyny, abo my pawinny stwaryć dla hetaha nowyje orhanizacii, ale ŭsio heta može być zroblено tolki s časam, tym bolš što dla niamieckich wajennych i cywilnych ŭłaściaŭ jošć jašče inšyje zadačy. Naahuł že raboty dziela padhatawańnia ŭžo skončeny.

WIESTKI Z RASIEI.

PIECIARBURH. S pryčyny taho, što rynak pierapoŭnien rublami Kierenskaha, urad pastanawiŭ drukawać astaŭšymisia jašče klišami carskije rubli. Jany buduć wypuščeny pad 1909 hodam.

Finlandzija.

STOKHOLM. Finlandzkaja hłaŭnaja kwatera apawieščaje:

U wakolicach Tawasthuza za apošnije dni ŭziaty 2.000 pałonnych. Pry Jugiernisie my ŭziali 1500 pałonnych, 7 harmat i 20 kulemiotaŭ. Kolka zaniata. Pry Werojokach uziato bolš za 3.000 pałonnych. U Trongsungu uziaty użbiarežnyje batarei s ciažkimi harmatami.

KOPENHAGA. Finlandzkaja hłaŭnaja kwatera nakazywaje: Frydrychshamen, apošniaja pazicija čyrwonaj hwardzii, uziaty. Zdabyto 6 harmat, 20 kulemiotaŭ, 1000 strelbaŭ. U Kotcy uziato 30 harmat, 11 kulemiotaŭ, 400 strelbaŭ i 4000 pałonnych.

Ukraina.

BERLIN. Hłaŭny orhan umiarkawanych socyalistaŭ «Vorwärts» u doŭhaj stacci zanimajecca zdareńniami na Ukrainie, pišučy pad zahałoŭkam: „Kontrrewalucija na Ukrainie“.

BERLIN (W.T.B.). 5.V. Hłaŭnaja Kamisija Rejchstagu. Pamočnik statssekretara zahraničnych spraŭ zajaŭlaje, što pawodłuh sprawazdačy niamiecka ha pasła na Ukrainie nowaje ministerstwa — nie partyjnaje, a ministerstwa dzieła, słoženaje z daśpieŭšych i daznanych ludziej. Razam z hetmanam jano staić za prynсур: „paddzieržańnie i ŭmacawańnie nacyonalnaj niezaležnaści Ukrainy ŭ jednaści z Centralnymi dzieržawami, asabliwaž z Niamieččynaj abminajučy wialikaruskije i polskije napływy“. U ministerstwie pałakoŭ nima. Polskije imiony ničoha nie dawodziać. Sproba hetmana pryzwać da pracy ludziej druhich partyj nie ŭdałasia s pryčyny ich šalonych damahańniaŭ. Skoropadzkij—ukrainiec, a nie maskal.

KIJEŬ. Ukrainski piśmiennik, Iwan Lewicki, pamior nieŭspadzieŭki. Jašče niedaŭna małaja ukrainskaja rada pastanawiła wypuścić usie jaho twory koštam hasudarstwa.

Mir z Rumynijej.

BUKAREŠT (W.T.B.). 7.V. Siahońnia ranicaj u 11 hadz. padpisan mir z Rumynijej. Uračystaje zasiedańnie pad maršałkoŭstwam Kiulmana adbyłosia ŭ zamku Kotreceni—ŭ tym samym pakoi, dzie 15 miesiacaŭ tamu nazad karonnaja rada Rumynii pastanawiła abjawić wajnu. Pastanoŭleno nazwać mir Bukareskim. Zmiest mirnaj umowy budzie apawieščen. Hetak u Uchodniaj Eŭropie wajna zakončena.

BERLIN (W.T.B.) 7 maju. Padpisanaja siahońnia mirnaja ŭmowa miž centralnymi dzieržawami i Rumynijej maje 8 punktaŭ. 1-j kaže ab skončeńni wajny i pačatku dyplomatyčnych znosin. 2 kaže ab demobilizacii rumynskaj armii, pry hetym harmaty, kulemioty i inšaje aružže pawinny być zdadzieny na schowy centralnym dzieržawam da kanca ahulnaj wajny. 3 zajmajecca terytoryalnym pytańniem. Rumynija ustupaje Baŭharyi Dobrudžu, z hranicami aznačennymi na karcie, što dakładajecca. Reštu Dobrudžy da Dunaju Rumynija ŭstupaje centralnym dzieržawam, pry hetym centralnyje dzieržawy abiecajuć Rumynii adkrytuju handlowuju darohu da Cornaha mora praz Čarnawody—Konstancu. Apračа taho, Rumynija zhadžajecca źmianić swaje hranicy na karyść Aŭstra-Wenhryi, zhodna z dakładanaj kartaj. Punkt 4 razhledaje wajennyje kontrybucii, ad katorych adkazywajucca abiedźwie starony. 5 punkt kaže ab wywadzie wojska z zaniataje ziamli. Čas wywadu budzie ustanoŭleny paźniej. Da henaha času ŭ zaniatych ziemlach može być pakinieno nia bolej 6-ch dywizij. Žaleznyje darohi, počta i telehraf pakul što astajucca ŭ rukach centralnych dzieržaŭ. Punkt 6 kaže ab pławańni pa Dunaju. Rumynija zrobić z centralnymi dzieržawami ab hetym umowu, Rumynija daje prawa swabodna pławać pa rumynskaj čaści Dunaju. Niamieččyna, Aŭstryja, Baŭharyja, Turcija i Rumynija majuć prawa dzieržać na Dunai wajennyje parachody. Punkt 7 kaže ab swabodzie relihii ŭ Rumynii, pryłučajučy siudy i žydoŭskuju. Punkt 8 kaže ab ustanoŭcie ekonomičnych znosin zaraz že paśla miru, a takže ab abmienie wajenna-pałonnymi.

Z usiaho świetu.

BERLIN (W.T.B.) 6.V. *Pruski sejm.* U časi sporak ab składzie wierchniaj pałaty pastanoŭleno, što ŭ joj pawinny być i predstaŭniki trakcirnaha promysłu, handlu, pramysłeŭaści, ramiosłaŭ, prykazčykaŭ i rabotnikaŭ. Apryč taho, 48 haspadaroŭ sielanskich dwaroŭ na 5 dziesiacinach, katoryje astawalisia ŭ adnej siamji prynamsi 50 hadoŭ.

BUDAPEŠT (W.T.B.). 6.V. Apublikowano dekret impieratara na imia prezydenta ministraŭ Wekerle, ŭ jakim haworycca ab ŭwiordaj pastanowie karony prawieści reformu wybarnaha prawa, a ŭ patrebie raspuścić wenhierski pariament i naznačyć nowyje wybary.

BAZEL. Šwejcarskije hazety nakazywajuć ab nowych razruchach u Irlandzii, dzie arešiawany 200 palityčnych dziejačaŭ.

TELEHRAMY.

Niamieckije apawieščeńni.

7.V. Zachodni teatr.

Na paloch batalii ranicaj krapčejšaja artyleryjskaja bitwa. Na paŭnočnym bierazi Lis adkinuty nastupleńni anhlickich rot. Miž Awr i Sommaj atakawaŭšyje aŭstralijcy ia darohi Serbi — Bre zdaleli dajści da našaj pieredniaj linii. U inšych miescoch ich šturm złamaŭsia pad našym ahniom. Pry Kursi ŭ časie razwiedak my ŭziali pałonnych.

Uschod.

U porci Maryupola nas abstreliwali rasiejskije parachody.

Azijacki teatr.

Paśla wostrych bitw, tryważšych 5 dzion, nastupleńnie anhlickich bryhad pry Jerychonie adbito. Razam s turkami ŭ bitwie prynimali ŭčaście i našy wojski. U anhličan uziata značnaja dabyča.

---

wielmi razwityje. Šerść pad sonečnymi pramieńniami mieniaje swoj kolar, i dziela hetaha wienskich trusoŭ uletku nie trymajuć na adkrytym miejscy. Rasa heta trywałaja i płodnaja.

Trus patagonski.

Trus patagonski — wializarny; budowa cieła dužaja i mocnaja; wažyć ad 5 da 7½ kgm. Haława kruhłaja, wušy dawoli doŭhije i šyrokije. Šerść ciomna-šeraja, znizu świetła-žoŭty. Pa płodnaści rasa hetaja staić nižej druhich ras; miasa līčycca najlepšym.

Trus flandryjski.

Pa formie cieła rasa heta prypaminaje zajca ahromnaj wialičyni; adznačajecca krepkaj budowaj cieła. Wialikije, prostastajačyje wušy, nohi piarednije prostyje, chwost prypadniaty ŭ haru. Šerść miakkaja; zwierchu—šeraha kolaru; chwost — čorny. Biety nos i kipci i inšyje plamy—wialikaja hańba. Čorny kolar šerści samy darahi. Charakterystyčnyje adznaki hetaj rasy: u samki — wialikaje, zakruhlenaje padhorle, u samca — huz wialiki, dobra razwity. Na raspłod treba brać trusoŭ da siabie padobnych i pry hetym s charakterystyčnymi adznakami swajej rasy. Pry hadoŭli samiec pawinien być mienšy za samku. Hetaja rasa lubić klimat cioply i suchi; wymahaje šmat kormu i dobraha dahladu.

Trus baran anhlicki.

Hetaha trusa lohka paznać pa wializarnych wušach, katoryje, kali dobra razwiwajucca, to dachodziać da wializarnych razmieraŭ —70 cntm. udaŭžki (normalnaja daŭžynia—15 cntm.). Waha cieła ad 3 da 6 kgm. Žoŭty kolar šerści, padobny da załatoha — samy darahi. Skurka hrubaja; miasa līčycca lepšym.

Sposaby karmleńnia.

Pry hadoŭli trusoŭ asabliwuju ŭwahu treba źwiarnuć na karmleńnie. Korm u trusa pawinien być roznarodny: inšy wiasnoj, uletku i wosieni, a inšy zimoj. Kali karmić trusoŭ zaŭsiody adnym i tym samym, to jany słabiejuć i lohka padlehajuć roznym chwarobam.

1. Trawa i kaniušyna, kali imi karmiać trusoŭ, pawinna być świeżaja z dobrym pacham, košenaja ŭ pahodu. Siena kab było dobra wysušeno, nie hniłoje. Wysušenuju kaniušynu trusy, naadwarot, nie jaduć nieachwotna i šmat marnujuć.
2. Fasola (šabalbon), haroch, bob i wyka — korm ciažki i niestraŭny. Samkam ich nie dawać. Samcom možna dawać tolki warenyje.
3. Awios, pšanicu, žyta i jačmień dawać treba močenyje ŭ wadzie, abo parenyje. Možna tak sama dawać parenyje atruby, da katorych prymiešywać warenuju bulbu.
4. Buraki i morkwu dajuć syrymi. Buraki pawinny być biełyje, abo žoŭtyje, bo čyrwonych trusy nie jaduć.

Kab korm byŭ smačniejšy i bolej straŭny treba dadawać soli. Trusy, jak i ŭsie hryzuny, pawinny zaŭsiody mieć što koleŭy, hryźci; da hetaha mohuć służyć drobnyje halinki klonu, biarozy, lipy i inš. (nie dawać horkich, jak napr. duba wolchi).

Dwanadcać prawił, katorych treba pilnawacca pry hadoŭli trusoŭ.

1. Kotnym samkam dawać lohki korm (nie dawać harochu, bobu, fasoli, bo heta korm niestraŭny).
2. Samcom pakinienym na hadoŭlu, možna dawać haroch, fasolu i bob, ale niejnačej, jak warenyje.
3. Nie zabywać čas ad času dawać pa trochu soli.
4. Karmić trusoŭ što dzień i zaŭsiody ŭ adnu paru; uletku 3 razy ŭ dzień, uzimku 2 razy.
5. Usielaki korm treba dobra wymyć i dawać tolki ŭ hlinianym sudździ.
6. Kapustu, sałatu i inšuju harodninu dawać razam s čym-koleču suchim, napr. sienam, atrubami.
7. Kožny suchi korm treba papyrskać salonaj wadoj.
8. Asabliwa treba hladzieć maładych trusoŭ. Jany pawinny adrazu prywyknuć da roznarodnaha kormu, bo jon samy karysny.
9. Samkam-matkam, kab bolš mieli małaka, dawać saładowuju kašku na małace.
10. Kožny trus pawinien mieć asobnaje pamieščeńnie.
11. Trusoŭ pa 8-mi miesiacach možna ŭžywać na raspłod.
12. Čysta dzieržać jak trusoŭ, tak i pamiaščeńnie; heta samy hłaŭny warunak zdarawiaści trusoŭ.

(dalej budzie).

8.V. **Zachodni teatr.**

Na paŭdnia ad kanału Niuport my ŭziali pałonnych belgijcaŭ. Na poli bitwy Flandryi i la Lis artyleryjskaja bitwa pawialičyłasia pry Kiemiele i pry Bajel. La Som na raźwiedkach my ŭziali ŭ pałon anhilčan i francuzaŭ. Naabał Serbi-Bre paśla wialikaha mnoha pryhatawańnia niepryjaciel nastupiŭ, ale byŭ adkinuty. Wialikaje ahńiawoje dzieińnie la ručča Luis i na zachodnim bierazi Awr.

Kala wajny.

BERLIN (W.T.B.). Adna z našych padwodnych łodak u kanale Lamanš zatapiła 5 paracnodaŭ, usiaho na 16,000 ton.

Spisak biełaruskich knižek.

Wiedajučy canu knihi, najlepiej prysłać hrošy napierad hetak taniej kaštuje pierasyłka.

Knižki aznačenyje *bis* — wyjšli łacinskimi i „ruskimi“ literami.

Nawukowyje dastupnyje dla usich.

Cena rub. kp.

bis Jan Barszczeŭski, pierszy biełaruski piśmiennik. Biograficzny narys R. Zemkewicza . . . . — 27
Praktycznyje rady ab harodnictwie . . . . — 5
Гутаркі аб небі і зямлі з рысункамі . . . . — 13
bis Cukier, W. Trojcy . . . . — 3
bis Hutarki ab haspadarcy . . . . — 3
bis Jak ratawać uzdutuju žywiołu . . . . — 1
bis Jak baranicca ad chalery . . . . — a
bis Jak rabić dobryje ramowyje wulli . . . . — 5
bis Ziamielnaja sprawa u Nowaj Zelandii . . . . — 3
bis Karotkaja historyja Biełarusi — Własta . . . . — 60
Pčalina—žywiołka małaja a karyści daje mnoha . . . . — 30
Як багацеюць чэскіе селяне . . . . — 10
Як выбірецдэпутетоў у Гас. Думу . . . . — 5
Na darozi da nowaho žyćcia. A. Nowiny . . . . — 25
Alkahol . . . . — 5
Ra y dia matak . . . . — 3
Našto biełarusam hazety . . . . — 5
Kolki słoŭ ab dziawoczaj opratcy na Biełarusi . . . . . — 10

Biełaruskije muzykalnyje twory.

Беларускі песенн к з нотамі . . . . — 1
Biełaruskije pieśni z notami. I čaść. Sabraŭ A. Hryniewič . . . . — 3
Biełaruskije pieśni z notami. II čaść. Sabraŭ A. Hryniewič i A. Ziaziula . . . . — 25
Беларускіе песьні разложэные на 4 галасы; адна песьня у 4 галасох 10 к., кожны голас . . . . — 3
Чамуж мне ня пець. Ой ляцелі гусі. Дый кудыж ты. Ой пайду я лугам. Ды ўжо сонейка.
bis A chto tam idzie? J. Kupały, muz. Rohoŭskaha . . . . — 10

Hadawik.

Nasza Niwa 1906 hodu . 1 r. — k. Naswa za Ni 1910 hodu . . 3 r. —
„ „ 1907 „ . 15 „ — „ „ „ 1911 „ . . 3 „ —
„ „ 1908 „ . 5 „ — „ „ „ 1912 „ . . 5 „ —
„ „ 1909 „ . 3 „ — „ „ „ 1913 „ . . 3 „ —

Kalendary 1910, 1911, 1912, 1913, 1914 h. pa 15 k., 1915 h. 20 k., 1916 h. pa 15 k., 1917 h. pa 20 k.

Wierszy.

Вязанка, Я. Лучыны . . . . — 4
bis Taras na Parnasie . . . . — 4
Дзед Завала, Ядвігіна III . . . . — 5
Адвечная песьня, абраз у XII зьявах Я. Купалы . . . . . . —20
Песьні жальбы, Якуба Коласа . . . . —30
Huślar, zbornik wieršoŭ J. Kupały . . . . —60
Кацярына. Т. Шэвчэнка . . . . —10
Жалейка. Зборнік вершоў, Я. Купалы . . . . —17
Pan Tadeuš, A. Mickiewiča, pierek. Marcinkiewiča . . . . . . —26
Hapon, apowieść Marcinkiewiča . . . . —21
Wiečarnicy, apowieść Marcinkiewiča . . . . —16
Ščeroŭskije dažynki, Kupała, Marcinkiewiča . . . . —20
Dudka biełaruskaja, M. Buračka . . . . —10
Batrak. Jak Jurka zabahacieŭ.—Jakuba Kołasa . . . . —30
Pieśni — Ciški Hartnaho . . . . —15
Сон на кургане—Янкі Купалы . . . . —21
Čužyk Biełaruski, Haljaša Leŭčyka . . . . —18
Шляхам Жыцьця—Я. Купалы, с партретам аўтора . . . . . . —29
Вянок, зборнік вершоў М. Богдановіча . . . . —26
Apawiedańnia i lehiendy wieršam . . . . —15
antyčka. Biez aprawy 10 k., u aprawie . . . . —20
Прапаў чэлавек і др.—Якуба Коласа . . . . —18
Z rodnaho zahonu — A. Ziaziuli . . . . —20
Kurhannaja kwietka. Zbornik paezii K. Bułło . . . . —22

Biełaruskije teatralnyje twory.

Хам. Абраз у 4-х дзеях, Э. Ожешко . . . . — 75
Сватаньне. Жарцік у 1-й дзеі, А. Чэхова . . . . — 20
Мядзведзь. Жарцік у 1-й дзеі, А. Чэхова . . . . — 30
Міхалка. Камэдыя у 1 дзеі . . . . — 30
Па рэвізіі. Абраз у 1 дзеі Кропіўніцкаго . . . . — 35
Пашыліся ў дурні. Жарт Кропіўніцкаго у 3 дзеях . . . . . — 65
Як яны жаніліся. Жарт у 1 дзеі Валодськаго . . . . — 57
„Паўлінка“, камэдыя у 2 дзеях Я. Купалы . . . . — 10
Snatworny Mak. Scena dla dziciaczych teatroŭ . . . . — 5
Betlejka . . . . — 30

Wilnia, Zawalnaja 7.